

Motion till riksdagen

1989/90:A113

av Börje Hörnlund (c)

med anledning av prop. 1989/90:76

Regionalpolitik för 90-talet

Utbyggnad av distansundervisningen på högskolenivå

Regionalpolitiska kommittén, REK -87, utpekade en utbyggd distansundervisning som ett viktigt instrument för att under 90-talet förbättra den geografiska tillgängligheten i högskoleutbildningen.

Regeringen avstår ifrån att framlägga några förslag som går kommittén till mötes i detta avseende.

Enligt vår uppfattning kommer demografiska, regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska faktorer att göra frågan om den högre utbildningens geografiska tillgänglighet till ett väsentligt politiskt problem under de närmaste decennierna.

Det är beklagligt att regeringen visar passivitet såväl i frågan om den grundläggande högskoleutbildningens dimensionering som i fråga om dess tillgänglighet. Samhällsutvecklingen i övrigt gör att enbart svårigheterna att tillgodose efterfrågan på fort- och vidareutbildning kommer att kunna bli en besvärlig flaskhals för både arbetsmarknad och de enskildas behov av personlig utveckling.

I detta perspektiv är en mer offensiv hållning till frågan om distansundervisningens utbyggnad och kvalitativa förstärkning naturlig och nödvändig. Distansundervisning på högskolenivå har i viss utsträckning förekommit i Sverige sedan 1960-talet. Flera högskoleenheter har bedrivit sådan verksamhet.

Trots detta har distansundervisningens möjligheter och förutsättningar inte uppmärksamrats av statsmakterna, utan verksamhetsformen har i stort sett ansetts vara de enskilda högskoleenheternas angelägenhet.

Karaktäristiskt för all högskoleutbildning är den höga specialiseringsgraden i utbildningsinnehållet och vikten av att den bedrivs på vetenskaplig grund. Den praktiska effekten av detta är att även ett relativt begränsat utbildningsutbud kräver tillgång till åtskilliga kompetenta lärare.

Distansundervisning är i regel en mer krävande verksamhetsform än traditionell undervisning på "campus". Anspråk på läromedel, tidsåtgång för resor m.m. samverkar i detta avseende. Kombinationen av de generella kraven på högskoleutbildning och de specifika för distansundervisning innebär behov av en mycket stark basorganisation.

Konkret betyder detta tillgång till institutions-/ämnesmiljöer med ett relativt stort antal lärare och goda rekryteringsmöjligheter genom t.ex. forskarutbildning, attraktiv vetenskaplig miljö och goda anställningsvillkor.

Något egentligt alternativ till en utbyggd distansundervisning finns dock inte, om högskolans utbildningsutbud på allvar skall kunna nå även yrkesverksamma på orter utan en högskola. Skillnaderna i utbud kommer dessutom under överblickbar tid att vara mycket stor mellan de stora och de mindre högskoleenheterna.

Av det nu sagda följer att regional spridning och ökad geografisk tillgänglighet av högskolans resurser kräver distansundervisning och att denna verksamhetsform i praktiken förutsätter att även en eller flera stora högskoleenheter aktiveras i detta syfte.

En systematisk expansion kvantitativt och kvalitativt av distansundervisningen i landet måste ske i ett långsiktigt perspektiv. Det rör både antalet utbildningsplatser, täckningsgrad ämnesmässigt och utveckling/införande av metodik och teknik särskilt anpassad för distansundervisningens behov. Till yttermera visso bör man observera att dessa behov skiftar mellan ämnen.

Ansvar för den nödvändiga utbyggnaden bör ligga nära den operativa nivån. De nyss nämnda, särskilda kraven på lärarkrafter, metodutveckling m.m. avgör detta.

Det blir därmed naturligt att knyta huvudansvaret för planering och genomförande av en utbyggd distansundervisning på en eller flera högskoleenheter.

Ett sådant ansvar förutsätter att statsmakterna anlägger ett totalperspektiv på resurssituationen för de enheter som i denna form tar på sig ett särskilt ansvar för den regionala utvecklingen.

Som vi betonat tidigare krävs bl.a. starka institutioner som kan erbjuda attraktiva arbetsvillkor för sina lärare. Detta innebär bl.a. att goda forskningsmöjligheter måste kunna erbjudas.

Valet av ansvariga högskoleenheter bör ske med utgångspunkt i de grundläggande förutsättningar som krävs (se ovan) och vilken täckningsgrad ämnesmässigt som är nödvändig.

I REK -87:s betänkande framhölls den stora erfarenhet av distansundervisning som finns vid Umeå universitet och det ambitiösa utvecklingsarbete som inletts vid detta universitet med hjälp av särskilt anvisade medel. Basorganisationerna vid Umeå universitet är numera ganska väl utbyggda inom huvuddelen av de filosofiska fakulteternas områden, vissa undantag finns dock. Universitetet saknar dock en teknisk fakultet.

Vi föreslår därför att Umeå universitet tillsammans med en högskoleenhet med teknisk fakultet ges huvudansvaret för planering och genomförande av en utbyggd distansundervisning. Valet av denna senare enhet bör ske efter överläggningar med tänkbara enheter.

Av praktiska skäl är det önskvärt att de två huvudansvariga enheterna gemensamt har en betydande täckningsgrad ämnesmässigt. I kombination med kravet på att en teknisk fakultet skall engageras pekar detta närmast på att Lunds universitet bör vara den andra enheten.

De båda enheter som sålunda ges huvudansvaret skall tillföras resurser för

sådana förstärkningar av basorganisationen som bedöms nödvändiga för uppdraget.

En precisering av ansvaret och tillförsel av särskilda resurser innebär inte att övriga enheter skall befrias från ansvar för medverkan i distansundervisning. Den nya ordning som vi föreslår innebär att ett utbud av distansundervisning med rikstäckning etableras. Detta måste utvecklas stegvis under ett antal år. Det är sannolikt nödvändigt att de båda huvudansvariga enheterna köper medverkan från andra enheter.

Två frågor bör klarläggas i anslutning till att nyordningen träder i kraft.

Avgränsningen mellan den nu föreslagna utbyggnaden av distansundervisningen och den befintliga är den ena. Under första hälften av 90-talet bör utbudet av distansundervisning med rikstäckning etableras. Hur detta fortlöpande skall avvägas mot distansundervisning med en mer begränsad geografisk täckning bör avgöras av regeringen på grundval av planeringsunderlag från de huvudansvariga enheterna.

Den andra frågan rör den schablonmässiga kostnad som hittills beräknats för en årsstudieplats i distansundervisning, 20 000 kr. Det kan ifrågasättas om denna ersättningsnivå och beräkningsmetod är rimlig, med hänsyn till det stora behovet av metod- och teknikutveckling inom distansundervisningen.

Förslag till ställningstaganden

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till ställningstaganden i frågan om distansundervisningens utbyggnad, med utgångspunkt i de riktlinjer som vi nu redovisat.

Utbyggnaden bör som ovan nämnts få väsentliga effekter redan under första hälften av 90-talet. Detta innebär att planeringsarbete och därpå baserade kompletterande politiska beslut bör vidtas under nu förestående planeringsperiod.

Dessa beslut bör innebära att ett antal åtgärder vidtas stegvis.

I ett första steg bör planeringsresurser och medel för förstärkning av basorganisationen vid de huvudansvariga enheterna anvisas. Det sistnämnda med hänsyn till den tidsrymd som krävs för lärarekrytering m.m.

I detta steg bör de humanistiska, samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga fakulteterna vid Umeå universitet tillföras medel för förstärkning av främst de områden som utpekats i universitetets remissyttrande över REK -87:s betänkande.

Vidare bör medel reserveras för förstärkning av basorganisationen vid den andra enhet som jämte Umeå skall ta huvudansvaret för utbyggnaden av distansundervisningen.

I ett andra och tredje steg bör LIF-anslaget tillföras medel för utveckling och genomförande av den utbyggda distansundervisningen. Fördelningen på högskoleenheter bör ske på grundval av planeringsunderlag som utarbetas av de huvudansvariga enheterna.

Hemställan

Mot. 1989/90

A113

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett samlat förslag till utbyggnad av distansundervisningen på högskolenivå bör utformas med utgångspunkt i de riktlinjer som här givits och redovisas för riksdagen under planeringsperioden 1990-1993.

Stockholm den 26 mars 1990

Börje Hörnlund (c)